

Onderwerp Evaluatie pilot parttime ondernemen in de bijstand

Steller D.E. Duin

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 51 67 Bijlage(n) 0

Ons kenmerk 6181632

Datum – 1 MAART 2017 Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte heer, mevrouw,

In oktober 2015 zijn we van start gegaan met de pilot Parttime ondernemen in de bijstand. Met deze pilot wilden we kijken of we onnodige belemmeringen konden wegnemen en zo bijstandsgerechtigden de kans geven hun talenten in te zetten voor het verwerven van inkomsten. Ook wilden we beginnende parttime ondernemers koppelen aan netwerken in stad en wijk. We zijn enthousiast over de resultaten van de pilot. Met de mogelijkheid van parttime ondernemen hebben 110 mensen inkomsten gegenereerd, werknemersvaardigheden opgedaan en in sommige gevallen de uitkering achter zich kunnen laten. In deze evaluatie leest u wat we hebben bereikt en geleerd.

Uitstroom en inkomstenverwerving

Laten we beginnen met cijfers. We zijn in het najaar van 2015 begonnen met informatiebijeenkomsten voor geïnteresseerde bijstandsgerechtigden. In totaal 110 mensen zijn in de loop van de pilotperiode (1 oktober 2015 tot en met 31 december 2016) ingestroomd in de regeling.

Van deze 110 deelnemers hebben er 33 (= 30%) winst gegenereerd. Gemiddeld hebben zij per persoon een winst van € 1.530 per jaar. Daarnaast zijn 18 mensen (= 16%) uitgestroomd, hetzij naar werk in loondienst, hetzij naar een combinatie van ondernemerschap en werk in loondienst. Doorstroom naar het Bbz 2004 (de regeling voor bijstandsgerechtigden die zich richten op fulltime ondernemerschap) hebben we gezien bij 2 personen (2%). In totaal heeft de gemeente € 130.000 kunnen besparen op het BUIG-budget, waarvan een aanzienlijk deel (€ 50.000) op de uitkeringen van mensen die (nog) niet zijn uitgestroomd. Aan dat laatste zien we dat investeren in mensen voor wie volledige uitstroom (nog) niet realiseerbaar is, aanzienlijke financiële voordelen voor de gemeente oplevert.

De kosten voor de gemeente die hier tegenover stonden bedroegen ongeveer € 80.000. Er was geen vaste formatie toegekend aan het project. Meerdere enthousiaste medewerkers hebben gedurende kortere of langere tijd bijgedragen aan het geven van de informatiebijeenkomsten en het begeleiden van PTO-ers. Netto hebben we dus € 50.000 bespaard, waarmee is gebleken dat PTO zichzelf ruimschoots terugverdient. Dit beeld zien we ook terug bij andere gemeenten. Uit een rapport van RadarAdvies over de ervaringen met PTO en ook uit eerder onderzoek van Divosa blijkt dat de baten van de inkomsten en de uitstroom ruimschoots opwegen tegen de kosten van de begeleiding.¹ Daarnaast is niet gebleken dat er wordt gefraudeerd.

De ondernemingen zijn zeer divers, van fietsenreparateurs en vertalers tot schoonheidsspecialisten en hoveniers. Relatief veel zien we coaching (24%) en ondernemingen die zich richten op de ICT en webdesign (18%). We kunnen niet meten wat het effect op de lokale economie is, omdat daarop veel meer factoren van invloed zijn. We kunnen wel stellen dat er in de stad nieuwe kleinschalige bedrijvigheid is ontstaan die er zonder de regeling niet was geweest. Aan het begin van de pilot waren er zorgen dat er oneerlijke concurrentie zou ontstaan met ondernemers die niet het vangnet van de bijstand hebben. We hebben geen signalen gekregen dat dit zo wordt ervaren.

Vergelijking met andere gemeenten

Verschillende andere gemeenten zijn bezig met parttime ondernemen in de bijstand. De gemeente Zwolle is al wat langer bezig en heeft ongeveer 100 parttime ondernemers in de regeling. Zij zien ongeveer 30% van hen uitstromen vanwege werk of andere oorzaken en een handjevol mensen naar het Bbz doorstromen. De ondernemers die in nog in de regeling zitten, genereren een winst van gemiddeld € 200 per maand. In Assen doen ongeveer 75 bijstandsgerechtigden aan parttime ondernemen. Daarvan stroomt ongeveer 20% uit en begint nog eens 10% met het Bbz. We zien dat de uitstroomcijfers van deze gemeenten hoger liggen dan bij ons. Dit is logisch omdat de PTO-ers in deze gemeenten langer bezig zijn en daarom meer tijd hebben gehad om hun onderneming te ontwikkelen en omzet te genereren. Daarnaast hebben de gemeenten meer tijd gehad om hun dienstverlening te ontwikkelen en verfijnen. Verderop in deze evaluatie leest u hoe wij onze werkwijze verder ontwikkelen en wat onze toekomstverwachtingen zijn voor wat betreft omvang van de groep en uitstroom.

Wie zijn onze parttime ondernemers?

We zijn in 2015 met de pilot begonnen omdat we PTO zagen als een instrument om bijstandsgerechtigden inkomsten te laten verwerven op een manier die aansluit bij hun mogelijkheden en talenten. We hadden geen specifieke doelgroep voor ogen, maar verwachtten wel dat de regeling vooral mensen zou trekken die vanwege bijvoorbeeld een langdurig uitkeringsverleden weinig perspectief op werk in loondienst (meer) hebben. We zien dat onze PTO-ers gemiddeld 2,9 jaar een bijstandsuitkering hebben.

¹ RadarAdvies, *Werkzame bestanddelen van parttime ondernemen* (december 2016) en <https://www.divosa.nl/nieuws/parttime-ondernemen-werkt>

Uit een recent rapport van RadarAdvies over parttime ondernemen in de bijstand blijkt dat de meeste PTO-ers (80%) zich richten op uitstroom uit de bijstand.² Daarbij geeft het merendeel de voorkeur aan een combinatie van ondernemerschap en werk in loondienst, vooral omdat werk in loondienst meer zekerheid biedt. Maar ook werken aan de persoonlijke ontwikkeling wordt gezien als een belangrijke reden om parttime te gaan ondernemen (35%). Dit laatste sluit aan bij de ervaring van betrokken werkcoaches dat veel PTO-ers in de loop van het traject ontdekken wat ze kunnen en willen, en vervolgens volledig ondernemerschap en/of werk in loondienst als realistische mogelijkheid gaan zien. PTO speelt zo ook een belangrijke rol in het opdoen van werkervaring, zoals het kunnen functioneren in een werksetting en het opdoen van nieuwe contacten. Daarmee is PTO niet alleen een route naar ondernemerschap maar ook een re-integratie-instrument richting werk in loondienst.

PTO-ers zijn zich sterk bewust zijn van de financiële onzekerheid van het ondernemerschap en dit ook zien als een nadeel van PTO (33%). Mensen zijn bang om schulden te maken en kunnen daarnaast vanuit de bijstandsuitkering niet goed investeren. De combinatie van PTO en werk in loondienst spreekt bijna de helft van de deelnemers aan, juist omdat de component loondienst een zekere financiële zekerheid biedt.

Tijdens de pilot zijn we ons bewust geweest van de onzekerheden van mensen en ook van de noodzaak om soms mensen tegen zichzelf te beschermen. Daarom letten we bij toelating tot de regeling scherp op schulden. We laten geen mensen toe met hoge schulden, hoewel het hebben van schulden op zich geen reden is voor uitsluiting. De mogelijkheid om met eigen talenten en motivatie inkomsten te verwerven kan mensen immers helpen om uit de schulden te komen. We hebben voorbeelden gezien van mensen die kleine schulden hadden en via PTO zijn uitgestroomd. Wel maken we duidelijke afspraken over de aflossing. Van grote investeringen is bij PTO nooit sprake. Door goede voorlichting kunnen we mensen helpen om geen onverstandige dingen te doen.

Zelfredders, afwachters en leeders

We kunnen dus constateren dat het faciliteren van PTO vruchten afwerpt, zowel voor de ondernemers als voor de gemeente. Maar wat is vervolgens nodig om startende parttime ondernemers succesvol te laten zijn?

Bij het begin van de pilot dachten we vooral aan het leggen van netwerken, onder meer door beginnende parttime ondernemers te koppelen aan ervaren ondernemers, door workshops aan te bieden en door in stad en wijk te zoeken naar ondersteuning voor bijvoorbeeld boekhouden. We hebben daarom verbindingen tot stand gebracht met (ondernemers)platforms zoals WIJS, het Wijkbedrijf Selwerd en Innovatiewerkplaats Helpman De Wijert. In verschillende wijken zijn workshops rondom ondernemerschap aangeboden, vaak vanuit social return. Het gaat om workshops over bijvoorbeeld

² De onderstaande cijfers zijn afkomstig uit *Werkzame bestanddelen van parttime ondernemen* (RadarAdvies, december 2017). Dit rapport is gebaseerd op de ervaringen van Groningen en vijf andere gemeenten.

netwerken en pitchen, reclame, social media en boekhouden. Door het organiseren van netwerkborels hebben we deelnemers de gelegenheid gegeven om netwerken op te bouwen. De pilot heeft een gesloten Facebookgroep. Hierop attendeert de gemeente deelnemers op interessante seminars van bijvoorbeeld de Belastingdienst en op zaken rondom de inkomstenverrekening. Ook wisselen leden informatie en tips uit. De groep heeft inmiddels zo'n 80 leden.

Om vast te stellen of we als gemeente goed bezig waren, hebben we in het najaar van 2016 een telefonische enquête gehouden onder de deelnemers van PTO. We hebben gevraagd hoe het ging, of er al omzet was, waar mensen tegenaan liepen en of ze ondersteuning van de gemeente nodig hadden. Dit onderzoek leverde ons een interessant beeld op van de verschillende soorten deelnemers en hun behoeften. De helft van de deelnemers bleek zelfredzaam te zijn en kon met de vrijheid van de regeling en met de aangeboden netwerken uitstekend uit de voeten. Deze mensen waren actief bezig en draaiden ook vaak al omzet. Van de rest was 15% afwachtend. Zij hadden een intakegesprek gehad en hadden enkele voorzichtige stappen gezet, maar hadden hun ondernemingsplan nog niet afgerond. De rest (35%) was al wel op gang maar had sterke behoefte aan ondersteuning of aan financiële steun voor bijvoorbeeld het doen van investeringen.

De resultaten van dit onderzoek hebben ons laten zien dat veel PTO-ers niet zonder een vorm van begeleiding en aandacht kunnen. Als ze aan zichzelf worden overgelaten, komt er geen ondernemingsplan en geen omzet. Of ze melden zich aan voor een workshop maar komen dan vervolgens niet opdagen. Het is van belang om mensen in beeld te houden. We zien dit ook terug in het rapport van RadarAdvies. Goede begeleiding wordt door 40% genoemd als de belangrijkste soort ondersteuning die de gemeente zou moeten bieden. Ook extra begeleiding op het gebied van de financiën (boekhouden, belastingen, omgaan met investeerders) wordt veel genoemd.

Wat we hebben geleerd

Bij de start van de pilot hebben we er nadrukkelijk niet voor gekozen om harde doelstellingen te formuleren. Zoals we u in onze brief van 18 november 2015 (reg.nr. 5320593) schreven, willen we het leerproces centraal stellen en al werkende kunnen bijstellen en aanpassen. Aan de tevredenheid van de deelnemers en uit de goede financiële resultaten voor de gemeente zien we dat we goed bezig zijn. Ruim een jaar na het begin van de pilot kunnen we de volgende conclusies trekken.

PTO leidt tot inkomsten en soms uitstroom

Voor mensen die talent en belangstelling hebben voor ondernemen al dan niet in combinatie met werk in loondienst, is PTO een mogelijkheid om inkomsten te verwerven en soms uit te stromen. Het is financieel lonend voor de gemeente. Om die reden willen we de pilot omzetten in standaardbeleid en meer bijstandsgerechtigden stimuleren om parttime te gaan ondernemen. De Beleidsregels parttime ondernemers Participatiewet kunnen van kracht blijven. We gaan bezien hoe we het beleid over marginale zelfstandigen in deze ontwikkeling een plek kunnen geven.

We hebben tijdens de pilotperiode een winst van € 50.000 behaald. Tijdens deze periode zijn we echter nog druk bezig geweest met het werven van deelnemers en het ontwikkelen van de werkwijze. Nu we op de rails staan, verwachten we dat we voor elke 100 mensen die toetreden tot de regeling een uitstroom van ongeveer 25 personen (€ 350.000) kunnen realiseren. De besparing ligt dan rond de € 75.000. Dat deze ambities haalbaar zijn, blijkt uit de ervaringen van gemeenten die langer bezig zijn.

PTO draagt bij aan het verkrijgen van werknemersvaardigheden

PTO is een nuttig re-integratie-instrument waarmee mensen, ook als zij uiteindelijk niet uitstromen of (grote) omzet draaien, een beter inzicht in hun kwaliteiten krijgen, vaardigheden opdoen en netwerken opbouwen. Daarmee is PTO geschikt voor een breed scala aan bijstandsgerechtigden met een grotere of minder grote afstand tot de arbeidsmarkt.

PTO biedt kansen op maatschappelijke participatie en verbeterd welzijn

We hebben gezien dat mensen meer zelfvertrouwen krijgen, zich bewust worden van hun kwaliteiten en vaardigheden, werkritme en werkervaring opdoen en een netwerk opbouwen, met alle positieve gevolgen van dien. PTO draagt daarmee bij aan de eigenwaarde en de persoonlijke ontwikkeling en dus ook aan de maatschappelijke participatie en het welzijn van bijstandsgerechtigden. De maatschappelijke (financiële) baten zoals verminderde zorgafname kunnen we niet berekenen maar we mogen ervan uitgaan dat ze er zijn.

Netwerken in stad en wijk hebben waarde voor de PTO-ers

De ontwikkelde netwerken hebben hun nut bewezen en kunnen verder worden uitgebreid. We zijn bezig met het leggen van verbanden met de Hanzehogeschool, de Gebiedscoöperatie Westerkwartier en Onderneem 't – deze laatste twee om ervaren ondernemers te koppelen aan de starters. Ook de betrokkenheid, expertise en het enthousiasme van de studenten van WIJS blijven we graag inzetten.

Begeleiding van PTO-ers is belangrijk en moet goed vormgegeven worden

We hebben een plan ontwikkeld voor het begeleiden van niet alleen PTO-ers maar ook Bbz-ers en start-ups. Het devies van 'Werken aan ondernemen' is samen starten. Bijstandsgerechtigden die belangstelling hebben voor (parttime) ondernemen, en start-ups die ondersteuning van de gemeente willen hebben, melden zich aan en volgen een gezamenlijk programma dat wordt afgesloten met een pitch. Tijdens dit programma, dat ongeveer zes weken duurt, doen zij ondernemersvaardigheden op door het volgen van workshops over onder meer boekhouden, netwerken, acquisitie en marketing. Daarnaast onderzoeken ze of ondernemen inderdaad iets voor hen is. De bijstandsgerechtigden in de groep maken dan een keuze voor PTO of Bbz. De PTO-ers krijgen elk kwartaal een gesprek en kunnen verder gebruikmaken van de workshops en andere faciliteiten. We zorgen ervoor dat zij en Bbz-ers daar waar mogelijk gezamenlijk workshops en trainingen doen, zodat er netwerken tussen deelnemers kunnen ontstaan en mensen de overstap PTO – Bbz en vice versa kunnen maken als dat mogelijk is of realistischer blijkt te zijn. Binnen WIMP worden de mogelijkheden van PTO verder onder de aandacht gebracht van

werkcoaches, zodat bijstandsgerechtigden met animo en aanleg voor ondernemen snel gesignaleerd en doorverwezen kunnen worden. Daarbij houden we goed in het oog dat juist de combinatie van ondernemen en werk in loondienst voor veel mensen aantrekkelijk en realistisch is.

Parttime ondernemen in de bijstand is onderdeel van de ambitie van het college om de sociale zekerheid te innoveren door mensen in de bijstand meer ruimte te geven om zich te ontwikkelen. Nu de pilot een succes is gebleken, maken we er regulier beleid van.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink